MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. május 2.[1]

C-214/17. sz. ügy

Alexander Mölk
kontra
Valentina Mölk

(az Oberster Gerichtshof [legfelsőbb bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – A tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló hágai jegyzőkönyv – Tartásdíj – Olyan helyzet, amelyben tartásdíj jogosultjának és kötelezettjének szokásos tartózkodási helye eltérő tagállamban van – A kötelezettnek a tartásdíj leszállítására irányuló keresete – Az alkalmazandó jog meghatározása”

I. Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a második olyan kérelem, amelyben az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) a 2007. évi hágai jegyzőkönyv értelmezését kéri a Bíróságtól.[2]

2. A kérdést előterjesztő bíróság kétségei ezúttal a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdésére vonatkoznak. E rendelkezés kimondja, hogy amennyiben a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt terjeszti elő a tartás iránti kérelmét, a tartási kötelezettségre elsősorban irányadó jog az adott ügyben eljáró bíróság joga (*lex fori*).

3. A kérdést előterjesztő bíróság annak tisztázását kéri, hogy szintén a *lex fori* alkalmazandó-e, ha az eljárást a kötelezett kezdeményezésére indították. A kérdést előterjesztő bíróságnak a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képező kétségei a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti hatóság előtt folyó azon eljárás alapján merültek fel, amelyben e kötelezett a jogosult kezdeményezésére indított eljárásban a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alapján korábban megítélt tartás leszállítását kéri.

1 Eredeti nyelv: lengyel.

2 A jegyzőkönyv a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyvnek az Európai Közösség általi megkötéséről szóló, 2009. november 30-i 2009/941/EK tanácsi határozat (HL 2009. L 331., 17. o., a továbbiakban: 2007. évi hágai jegyzőkönyv) melléklete. Az első döntéshozatal iránti kérelem a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének olyan eljárásban történő alkalmazására vonatkozott, amelyben a jogosult a tartást visszamenőlegesen, ezen eljárás megkezdését megelőző időtartamra kívánta érvényesíteni. E kérelem elbírálása a Bíróság előtt folyamatban van. Ezen ügyben 2018. január 30-án ismertettem indítványomat. Lásd: a KP ügyre vonatkozó indítványom (C-83/17, EU:C:2018:46). Fontos, hogy a KP ügyben – a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel ellentétben – megváltozott a tartási kötelezettséggel érintett egyik fél szokásos tartózkodási helye a tartás elbírálása szempontjából releváns időpontban.

II. A jogi keret

A. Az uniós jog

1. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv

4. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése, 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja, valamint 4. cikkének (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„3. cikk

Az alkalmazandó jogra irányadó általános szabály

(1) Amennyiben e jegyzőkönyv másként nem rendelkezik, a tartási kötelezettségekre irányadó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.

[…]

4. cikk

Bizonyos jogosultakat előnyben részesítő különös szabályok

(1) Az alábbi rendelkezések alkalmazandók a következő tartási kötelezettségekre:

a) szülő tartási kötelezettsége gyermekével szemben,

[…]

(3) A 3. cikk ellenére, amennyiben a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához fordul, az alkalmazandó jog az eljáró bíróság joga. Amennyiben azonban a jogosult e jog alapján nem kaphat tartást a kötelezettől, az alkalmazandó jog a kötelezett [helyesen: jogosult] szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.

[…]”.

5. A 2007. évi hágai jegyzőkönyvnek „Az adott eljárás tekintetében alkalmazandó jog kijelölése” című 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A [2007. évi hágai jegyzőkönyv] 3. és a 6. cikk[e] [helyesen: 3–6. cikke] ellenére a tartási kötelezettség jogosultja és kötelezettje – kizárólag egy adott államban folytatandó, meghatározott eljárás céljából – kifejezetten kijelölhetik, hogy a tartási kötelezettség tekintetében alkalmazandó jog az említett állam joga”.

6. Ugyanakkor a 2007. évi hágai jegyzőkönyvnek „Az alkalmazandó jog kijelölése” című 8. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerint a 3–6. cikktől eltérve a tartási kötelezettség jogosultja és kötelezettje a tartási kötelezettség tekintetében alkalmazandó jogként bármikor kijelölheti annak az államnak a jogát, amelyben a kijelölés időpontjában bármelyik fél szokásos tartózkodási helye található.

2. A 4/2009 rendelet

7. A tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyekben a nemzetközi joghatóságra vonatkozó rendelkezések a 4/2009 rendelet[3] II. fejezetében („Joghatóság”) kaptak helyet. E rendelkezések közül e rendelet „Általános rendelkezések” című 3. cikke a legjelentősebb, amely a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik:

a) az a bíróság, amelynek illetékességi területén az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

b) az a bíróság, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

[…]”.

8. A 4/2009 rendeletnek „Az alperes megjelenésén alapuló joghatóság” című 5. cikke szerint:

„E rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállamnak az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes megjelenik. Ez a szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon.”

III. Az alapügy tárgyát képező tényállás

9. Alexander Mölk, az alapügy tárgyát képező tartás kötelezettje, a jogosult, Valentina Mölk apja. A kötelezett, A. Mölk szokásos tartózkodási helye több éve Ausztriában van, miközben a jogosult, V. Mölk szokásos tartózkodási helye Olaszországban található.

10. A kötelezett a Bezirksgericht Innsbruck (innsbrucki járásbíróság, Ausztria) 2014. október 10-i végzése alapján a jogosult részére havonta 650 euró összegű tartásdíj teljesítésére köteles. A tartásra vonatkozó határozatot az osztrák jog alapján hozták. Az eljárást, amelyben a 2014. október 10-i végzés született, a jogosult kezdeményezésére indították.

11. A kötelezett 2015-ben a Bezirksgericht Innsbrucknál (innsbrucki járásbíróság) a 650 euró összegű tartásdíj 2015. február 1-jétől 490 euróra történő leszállítását kérte.[4] A kötelezett e kereseti kérelem indoklásában előadta, hogy a korábbi éves prémium megszűnése miatt jövedelme csökkent. A jogosult a kereseti kérelem elutasítását kérte.

3 A tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009, L 7., 1. o.; helyesbítések: HL 2011. L 131., 26. o.; HL 2013. L 8., 19. o.; HL 2013. L 281., 29. o.).

4 A kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben használt terminológia szerint e bíróság mind a tartásnak a jogosult tekintetében történő megállapítására irányuló beadványra, mind a tartásdíj összegének leszállítására irányuló beadványra a „hatósághoz fordul” kifejezést használja. Az ilyen kérelem előterjesztésével indított eljárásban résztvevő felekre a bíróság következetesen „kérelmezőként” és „az eljárásban résztvevő félként” utal. Feltételezem, hogy ez a megoldás az eljárásnak azon osztrák eljárásjogi rendelkezések által meghatározott jellegéből fakad, amelyek a tartással kapcsolatos ügyeket ily módon nem minősítik peres eljárásnak, amely esetében a „kérelmező” és az „az eljárásban résztvevő fél” eljárásban betöltött szerepének a „felperes” és az „alperes” eljárásban betöltött szerepe felelne meg. Mindazonáltal például a 2007. évi hágai jegyzőkönyv lengyel nyelvi verziójában e jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése nem a kérelemnek a tartás jogosultja által történő benyújtására, hanem kereset előterjesztésére utal. Más nyelvi verziók azonban általánosabb kifejezéseket alkalmaznak, amelyek nem érintik ezt a kérdést. A francia változatban például a következő szerepel: „le créancier a saisi l’autorité compétente”, az angol változatban: „the creditor has seized the competent authority”, a német változatban pedig: „die berechtigte Person die zuständige Behörde […] angerufen”. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésben említett 4/2009 rendeletben az uniós jogalkotó mindazonáltal a „felperes” és „alperes”, és nem a „kérelmező” és „az eljárásban résztvevő fél” kifejezéseket használta. Jelen indítványban ezért ott, ahol ez az eljárásban részt vevő felek eljárásban betöltött szerepének meghatározása szempontjából szükséges, a 4/2009 rendelet kifejezéseit („felperes”, „alperes”) fogom használni.

12. A Bezirksgericht Innsbruck (innsbrucki járásbíróság) 2015. december 11-i végzésével elutasította a tartásdíj összegének leszállítására irányuló kérelmet. E bíróság úgy ítélte meg, hogy a kötelezett kérelmét az olasz jog alapján kell elbírálni, mivel a jogosult szokásos tartózkodási helye Olaszországban van.

13. A kérelmező a 2015. december 11-i végzést megtámadta a Landesgericht Innsbruck (innsbrucki regionális bíróság, Ausztria) előtt. A fellebbviteli bíróság 2016. március 9-i végzésével helybenhagyta az elsőfokú bíróság végzését.

14. Az elsőfokú bíróságtól eltérően a fellebbviteli bíróság azt állapította meg, hogy a tartásdíj összegének leszállítására irányuló kérelmet az osztrák jog alapján kell elbírálni. A 2014. október 10-i végzésben pedig az osztrák jog alapján hoztak döntést a tartásról. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdése („A jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása esetén a változás időpontjától az új szokásos tartózkodási hely szerinti állam joga alkalmazandó”) szerint az alkalmazandó jog megváltozása azon tényállás megváltozásával következik be, amely alapján e jegyzőkönyv kollíziós szabályai a tartási kötelezettségre alkalmazandó jogot meghatározzák. Mivel a 2014. október 10-i végzés meghozatalát követően sem a tartás kötelezettjének, sem jogosultjának szokásos tartózkodási helye nem változott, – a fellebbviteli bíróság álláspontja szerint – e kötelezettségre alkalmazandó jog sem változhatott meg. E bíróság úgy véli, hogy amennyiben ezzel ellentétes álláspontot fogadnánk el, amely szerint a tényállás megváltozása nélkül is sor kerülhet az alkalmazandó jog megváltozására, az olyan helyzetet teremthetne, amelyben az egymással párhuzamosan fennálló, a tartásdíj felemelésére, illetve leszállítására irányuló kérelmeket különböző jogrendek alapján kellene megítélni.

15. A kötelezett megtámadta a 2016. március 9-i végzést a kérdést előterjesztő bíróság előtt. A kötelezett szerint a tartási kötelezettség megítélésére az olasz jogot kell alkalmazni. E jog helyes alkalmazásával a tartásdíj összegének leszállítására irányuló kérelemnek is helyt kellett volna adni.

IV. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

16. E körülmények között az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 4. cikkének (3) bekezdését, hogy a kötelezettnek a jogerősen megállapított tartásdíj megváltozott jövedelmi viszonyok miatti leszállítására irányuló kérelmére akkor is a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga irányadó, ha az eddig fizetendő tartásdíjat a jogosult kérelmére a bíróság a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése értelmében azon állam joga alapján állapította meg, amelyben a kötelezett változatlanul szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik?

Amennyiben az 1. kérdésre igennel kell válaszolni:

2) Úgy kell e értelmezni a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését, hogy a jogosult azáltal is a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához »fordul«, hogy az ügy érdemi vitatása révén a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló 4/2009/EK tanácsi rendelet 5. cikke értelmében a kötelezett által az e hatóságnál indított eljárásba bocsátkozik?”

17. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2017. április 25-én nyújtották be a Bíróság Hivatalához.

18. A. Mölk, a portugál kormány és az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

V. Elemzés

A. Az első kérdésről

19. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével lényegében arra kíván választ kapni, hogy – pusztán azért, mert a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságától kérte a tartás javára történő megállapítását és e hatóság ezen állam jogára alapította végzését (2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése) – utóbb, a kötelezett által kezdeményezett, a tartásdíj összegének megváltoztatására irányuló eljárásban is ezen állam jogát kell-e alkalmazni. Ahogy az e kérdésből, valamint az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben ismertetett tényállásból is látszik, olyan esetről van szó, amelyben a kötelezett szokásos tartózkodási helye nem változott. A kérelemből továbbá az is kitűnik, hogy a jogosult szokásos tartózkodási helye is változatlan.

20. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a kérdéssel kapcsolatban két különböző álláspontra hivatkozik.

21. Az első álláspont szerint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése csak a jogosult által kezdeményezett eljárásokban alkalmazandó. A kérdést előterjesztő bíróság ezzel kapcsolatban elsősorban az A. Bonomi jelentésre [5] hivatkozik. E jelentés 67. pontja egyértelművé teszi, hogy akkor igazolható az eljáró bíróság jogának alkalmazása az ügyben, ha a tartásra vonatkozó eljárást a jogosult indítja el a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságánál. Túlzás lenne azonban az eljáró bíróság jogának (a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogának) alkalmazása egy olyan helyzetben, amelyben az eljárást a kötelezett kezdeményezi.

22. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy ennek az álláspontnak a szakirodalomban is vannak képviselői. Azzal érvelnek ugyanis, hogy a kötelezett kezdeményezésére indított eljárásokban a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti jog (2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése).

23. A második álláspont viszont abból indul ki, hogy a kötelezett kezdeményezésére indított későbbi eljárásban is az a jog alkalmazandó, amelynek alapján a jogosult által indított eljárásban eredetileg a tartásról döntöttek. Ellenkező esetben a kötelezett akár kis idő elteltével is kezdeményezhetne olyan következő eljárást, amelyben nem alkalmaznák annak az államnak a jogát, amely alapján a jogosult javára korábban a tartást megállapították. Ez a jogosult arra vonatkozó jogát korlátozná, hogy a tartási kötelezettségre alkalmazandó jogként a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogát választhassa.

1. A felek álláspontja

24. A. Mölk álláspontja szerint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése kizárólag a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárások esetére határozza meg a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot. E rendelkezés nem alkalmazandó azonban a kötelezett kezdeményezésére indított eljárások esetében.

5 A. Bonominak a 2007. évi hágai jegyzőkönyvre vonatkozó magyarázó jelentése, *Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye (2007)*, elektronikus változatban is elérhető: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3 Igaz ugyan, hogy a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében kidolgozott jogi aktusokat magyarázó jelentések nem bírnak kötelező erővel. Mégis, e jogi aktusok rendelkezéseinek értelmezéséhez értékes útmutatóul szolgálnak. E jelentések célja ugyanis annak megvilágítása, hogy a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében kidolgozott egyes jogi aktusokhoz milyen értelmezést kapcsoltak az előkészítésükben részt vevő küldöttségek. Lásd: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/publications2/explanatory-reports.

25. Ebben az értelemben foglalt állást a Bizottság is, amely úgy érvel, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése kivételt tartalmazó rendelkezés, amelyre ezért szűkítő értelmezést kell alkalmazni. A Bizottság ezzel összefüggésben az A. Bonomi jelentés 67. pontjára hivatkozik, és arra mutat rá, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése nem alkalmazandó a kötelezett által a saját szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásokban. Igaz ugyan, hogy ez néha akár olyan helyzetet is eredményezhet, amelyben olyan állam joga alkalmazandó, amely eltér azon állam jogától, amely alapján a tartásról korábban a jogosult kezdeményezésére indított eljárásban döntöttek. A Bizottság szerint azonban a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak rendszere magában rejt ilyen kockázatot.

26. A portugál kormány ellenben úgy véli, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke különös kollíziós szabályokat állapít meg, amelyek célja, hogy a tartás jogosultjainak bizonyos csoportját előnyben részesítsék. Azzal, hogy a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságához fordul, a tartási kötelezettség megítélésére a *lex fori* alkalmazását idézheti elő. Ezért – változatlan tényállás mellett – ezen állam jogát kell alkalmazni a tartási kötelezettség megítélésére irányuló későbbi eljárásokban is. E kormány szerint az ezzel ellentétes álláspont olyan helyzetet teremtene, amelyben az egymással párhuzamosan fennálló, a tartásdíj felemelésére, illetve leszállítására irányuló kérelmeket két különböző jogrend alapján kellene megítélni.

2. Bevezető megjegyzés

27. Előzetesen meg kell jegyezni, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés lényegében nem annak tisztázására vonatkozik, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését kell-e alkalmazni az alapügyben. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésnek ugyanis ez a tárgya. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel azt kívánja megállapítani, hogy amennyiben az egyik eljárásban a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését alkalmazzák, ennek jogkövetkezményei az ugyanazon tartási kötelezettségre vonatkozó későbbi eljárásokra – egészen pontosan a kötelezett által a tartásdíj összegének leszállítása céljából kezdeményezett eljárásra – is kiterjednek-e.

28. Álláspontom szerint ez azt jelenti, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének szó szerinti értelmezésével nem vonhatunk le olyan egyértelmű következtetéseket, amelyek lehetővé tennék az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés megválaszolását. E rendelkezés alapján ugyanis nyilvánvaló, hogy a *lex fori* a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárás esetében alkalmazandó. E rendelkezés azonban nem határozza meg, hogy a *lex fori* ilyen eljárásban történő alkalmazása kihat-e a kötelezett által az ugyanazon tartási kötelezettségekre vonatkozóan indított későbbi eljárásokra. Úgy vélem ezért, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendszerére, valamint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének célkitűzésére figyelemmel vizsgálandó.

3. A lex forinak *a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése alapján történő alkalmazása e jegyzőkönyvnek egyéb, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog megválasztását lehetővé tevő rendelkezései fényében*

a) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése mint a jogosult számára a tartási kötelezettségre alkalmazandó jog megválasztását lehetővé tevő rendelkezés

29. A portugál kormány álláspontja – hasonlóan a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott néhány megközelítéshez – ahhoz a következtetéshez vezet, hogy amennyiben elutasítanánk a hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése alapján a korábbi eljárásban alkalmazott jogrendnek a későbbi eljárásban történő alkalmazását, azzal a tartás jogosultjának e rendelkezésben meghatározott jogát korlátoznánk. E nézet azon a feltételezésen alapul, hogy a jogosultnak lehetősége van a tartásra alkalmazandó jogot megválasztania azáltal, hogy a tartás iránti keresetet a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt terjeszti elő.

30. Kétlem azonban, hogy ezen álláspont helyesen tükrözi a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének e jegyzőkönyv kollíziós szabályainak rendszerében betöltött szerepét.

31. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv szerint a tartási kötelezettségre elsősorban alkalmazandó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga (e jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése). A 2007. évi hágai jegyzőkönyv megalkotói a tartási kötelezettségek bizonyos típusaira különleges kollíziós szabályokat állapítottak meg. Különösen a szülőnek gyermekével szemben fennálló tartási kötelezettségéről van itt szó (a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja).

32. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében, (3) bekezdésében és (4) bekezdésében foglalt kollíziós szabályok célja, hogy meghatározzák a tartási kötelezettség megítélésére a továbbiakban alkalmazható jogot, ha a jogosult e kötelezettségre elsősorban irányadó jog alapján nem kaphat tartást a kötelezettől.

33. Azokban az eljárásokban, amelyekben a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alkalmazandó, a tartási kötelezettségre elsősorban irányadó jog – e jegyzőkönyv 3. cikke szerint – a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga. Ezt követően, amennyiben a jogosult e jog alapján nem kaphat tartást, az eljáró bíróság joga az alkalmazandó jog (2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése).[6] Végül, amennyiben e jog alapján sem kaphat tartást a jogosult, az alkalmazandó jog a felek közös állampolgársága szerinti állam joga (a jegyzőkönyv 4. cikkének (4) bekezdése).

34. Ettől azonban eltér a tartási kötelezettség megítélésére alkalmazható jogok sorrendje a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó esetekben. Amennyiben a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságához fordul, ezen állam joga (*lex fori*) alkalmazandó. Amennyiben a jogosult a *lex fori* alapján nem kaphat tartást a kötelezettől, e jog helyett a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga az alkalmazandó.

35. Ez azt jelenti, hogy a jogosult – azáltal, hogy úgy dönt, hogy tartás iránti keresetével a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságához fordul – befolyással lehet arra, hogy melyik jog tekinthető a tartási kötelezettség megítélésére elsősorban alkalmazandó jognak. A jogosult azonban nem kérheti a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt folyó eljárásban, hogy a (*lex fori* helyett) a saját szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogát alkalmazzák a tartási kötelezettségre elsősorban irányadó jogként. E jog csak másodsorban alkalmazható, ha a *lex fori*

6 Fontos megjegyezni, hogy eltekintve azoktól az esetektől, amelyekben a tartás kötelezettjének szokásos tartózkodási helye megváltozik, ez a lehetőség kizárólag abban az esetben áll fenn, ha az eljáró bíróság joga nem egyezik meg a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogával. Lásd: 2018. január 30-i KP ügyre vonatkozó indítványom (C-83/17, EU:C:2018:46, 48., 49. pont).

alapján a jogosult nem kaphat tartást a kötelezettől. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése ugyanis – e fogalom szigorú értelmében véve – nem az alkalmazandó jog megválasztására vonatkozik. Sokkal inkább egy olyan jelenségről van szó, amely esetében a jog, illetve – a Bíróság ítélkezési gyakorlatában némileg eltérő kontextusban használt kifejezést idézve – a tényleges jog megválasztása közvetett módon történik.[7]

36. Úgy vélem, hogy – a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének e sajátosságát felismerve – meg kell vizsgálni, hogy e rendelkezés ugyanolyan jogkövetkezményekkel jár-e, mint a tartási kötelezettségre alkalmazandó jog közvetlen megválasztása, amely főszabály szerint érvényesül valamennyi, az adott tartási kötelezettségre vonatkozó eljárásban.

b) A lex forinak *a kötelezett kezdeményezésére indított eljárásban történő alkalmazásához kötődő jogkövetkezményei*

37. Emlékeztetek arra, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv lehetőséget biztosít a felek számára, hogy „mereven rögzítsék" a tartási kötelezettségre alkalmazandó jogot azáltal, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (1) bekezdése alapján kijelölik az alkalmazandó jogot. Az e rendelkezésen alapuló jogválasztás főszabály szerint érvényesül valamennyi, az adott tartási kötelezettségre vonatkozó eljárásban.

38. A kérdést előterjesztő bíróság kétségét ezért a következőképpen lehet megfogalmazni: a jogosultnak az alkalmazandó jog kijelölésére gyakorolt befolyásolási lehetősége – amely azáltal érvényesül, hogy a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indít eljárást – vajon ugyanolyan jogkövetkezményekkel jár-e, mint amikor a felek a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikke alapján döntenek az alkalmazandó jog kijelöléséről.

39. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikke alapján a felek több jog közül választhatják ki az alkalmazandó jogot. E jegyzőkönyv 8. cikkének b) pontja szerint e választás irányulhat különösen azon állam jogának alkalmazandó jogként történő kijelölésére, amelyben a választás időpontjában a tartás jogosultjának vagy kötelezettjének szokásos tartózkodási helye található. Fontos, hogy azon állam joga, amelyben bármelyik fél szokásos tartózkodási helye található, kijelölt jogként alkalmazandó az e tartási kötelezettségre vonatkozó valamennyi eljárásban, függetlenül attól, hogy az adott eljárást ezen állam hatósága folytatja-e le.

40. Ettől eltérő feltételezésből indul ki azonban a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése. Itt kizárólag a *lex fori* azon eljárásokban történő alkalmazásáról van szó, amelyeket a jogosult kezdeményezésére a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indítottak. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkén alapuló jogválasztástól eltérően e jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése ezért nem arra irányul, hogy a meghatározott tartási kötelezettségre alkalmazandó jogot „mereven rögzítse", úgy hogy az adott tartási kötelezettségre vonatkozó valamennyi eljárásban azt kelljen alkalmazni.

7 A 2016. július 28-i Verein für Konsumenteninformation ítéletben (C-191/15, EU:C:2016:612, 47. pont) a Bíróság megállapította, hogy a szerződéses kötelezettségre alkalmazandó jognak a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I) (HL 2008. L 177., 6. o., helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o.) 4. cikkének (3) bekezdése alapján történő megválasztásával bizonyos esetekben „ténylegesen kiválasztható az a jog", amelynek hatálya alá a szerződésen kívüli kötelmi viszony tartozik, A Bíróság ezáltal a szakirodalomból ismert azon csoportosításra hivatkozott, amely megkülönbözteti az alkalmazandó jog megválasztásának közvetlen és közvetett módját (Basedow, J., The Law of Open Societies – Private Ordering and Public Regulation of International Relations, Recueil des cours de l'Académie de la Haye, 360. kötet, 2013, 239. o. és azt követő oldalak), amelyet másként az alkalmazandó jogra gyakorolt közvetett befolyásként is neveznek (Pazdan, M., *Kolizyjnoprawny wybór prawa a inne przejawy autonomii woli w prawie prywatnym międzynarodowym*, in: Matlak, A., Stanisławkska-Koc, S. (szerk.), *Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Janoszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, Varsó, Wolters Kluwer Polska 2013, 782. o. és azt követő oldalak).

41. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv továbbá egyértelmű különbséget tesz a jogkövetkezmények tekintetében, attól függően, hogy az alkalmazandó jog kijelölése e jegyzőkönyv 8. cikkén vagy 7. cikkén alapul-e. Ez utóbbi cikk a *lex forinak* adott eljárás tekintetében történő kijelölhetőségét teremti meg. Az e rendelkezésen alapuló kijelölés ezért nem bír joghatással az ugyanezen tartási kötelezettségre vonatkozó későbbi eljárások tekintetében.

42. A jegyzőkönyv megalkotói azt észlelték tehát, hogy a jognak az adott eljárás tekintetében történő kijelölése néha a felek érdekében állhat, jóllehet ezt követően lényegében bármelyikük indíthat olyan eljárást, amelyben e kijelölésnek már nincs jelentősége. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv alapján ezért nem zárható ki, hogy az ugyanezen felek közötti, következő eljárásokban különböző jogrendek kerülnek alkalmazásra. Úgy tűnik, hogy ez a megoldás hozzátartozik az e jegyzőkönyvben meghatározott kollíziós szabályok rendszeréhez.

43. Úgy vélem ezért, hogy a *lex forinak* a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdésén alapuló, a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásban történő alkalmazásához kapcsolódó jogkövetkezmények nem egyeznek meg az alkalmazandó jognak e jegyzőkönyv 8. cikkén alapuló kijelöléséhez kötődő jogkövetkezményekkel. A *lex forinak* a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdésén alapuló alkalmazásához kapcsolódó jogkövetkezmények az alkalmazandó jognak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikkén alapuló, az adott eljárás tekintetében történő kijelöléséhez kötődő jogkövetkezményekkel mutatnak bizonyos hasonlóságot. A kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogának a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdésén alapuló, a jogosult kezdeményezésére indított eljárásban történő alkalmazása nem jelenti ezért, hogy ugyanezen jogot kell alkalmazni a kötelezett kezdeményezésére indított későbbi eljárásban.

c) Az alkalmazandó jognak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv szabályai alapján történő megválasztásához kötődő jogkövetkezmények korlátozása

44. Azt az álláspontot, amely szerint a *lex forinak* a jogosult által indított eljárásban történő alkalmazása nincs joghatással a kötelezett által indított későbbi eljárásokra, az is alátámasztja, hogy a jognak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkén alapuló megválasztására vonatkoznak bizonyos korlátozások, amelyek nem merülnek fel az e jegyzőkönyv 7. cikkén alapuló választás esetében.

45. Először is, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikke (3) bekezdésének megfelelően nem jelölhető ki az alkalmazandó jog a 18. életévét be nem töltött személlyel szemben fennálló tartási kötelezettség esetében. [8]

46. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke nem rendelkezik az alkalmazandó jog megválaszthatóságának ilyen típusú korlátozásáról. Az A. Bonomi jelentés 111. pontja ezt azzal magyarázza, hogy az adott eljárásra alkalmazandó jog kijelölése a tartás jogosultja és kötelezettje számára alacsonyabb kockázattal jár, mintha a jogválasztásra e jegyzőkönyv 8. cikke alapján kerülne sor, ami az ugyanazon tartási kötelezettségre vonatkozó valamennyi eljárásra nézve tartós jogkövetkezménnyel jár. Ez azt jelenti, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke alapján még a 18. életévét be nem töltött személy is kijelölheti a kötelezettel együtt az adott eljárás tekintetében alkalmazandó jogot.

8 Igaz, hogy az alapeljárást 2015-ben indították, miközben az alapeljárásban részt vevő jogosult 1996-ban született. Ez azt jelenti, hogy a jogosult az alapeljárás indítását megelőzően betöltötte 18. életévét. Ugyanakkor nem egyértelmű, hogy a jogosult betöltötte-e már ezt az életkort annak az eljárásnak az indításakor, amelynek keretében a 2014. október 10-i végzést hozták. Ennek mindazonáltal nincs meghatározó jelentősége az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elemzése szempontjából. A Bíróságnak a jelen ügyben hozott ítéletben megjelenő, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésére irányuló értelmezése az alapügytől eltérő tényállású esetekben is alkalmazható lesz.

47. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése továbbá nem tartalmaz olyan kifejezett rendelkezést, amely hasonlóan korlátozná az alkalmazandó jog azáltal történő közvetett megválasztásának lehetőségét, hogy a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságához fordul. Ugyanakkor e cikk hatálya alá tartoznak többek között a szülő gyermekével szemben fennálló tartási kötelezettségéhez kötődő eljárások (2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja). Vagyis itt a 18. életévét be nem töltött személyek felé fennálló tartásról is szó van. Olyan személyekről van tehát szó, akik a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (3) bekezdésére tekintettel nem választhatnák meg e jegyzőkönyv 8. cikkének (1) bekezdés alapján az alkalmazandó jogot.

48. Úgy vélem, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése szerint irányadónak minősülő jog kizárólag a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított konkrét eljárásban alkalmazandó. Az ettől eltérő megoldás, amely szerint a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alkalmazásának a kötelezett által indított későbbi eljárásokra is jogkövetkezménnyel kellene járnia – azon ügyekben, amelyekben a jogosult még nem töltötte be 18. életévét, megkerülhetővé válna a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalom.[9]

49. Másodszor, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (5) bekezdése szerint a felek által kijelölt jog nem alkalmazandó, ha annak alkalmazása nyilvánvalóan méltánytalan vagy észszerűtlen következményekkel járna bármelyik félre nézve, kivéve abban az esetben, ha a kijelölés időpontjában a felek teljes körű információval rendelkeztek választásuk következményeiről, és e következményeknek teljes mértékben tudatában voltak. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke nem rendelkezik ehhez hasonló korlátozásról.

50. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése attól sem teszi függővé a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogának alkalmazását, hogy ezen állam joga milyen jogkövetkezményekkel bír a tartás jogosultjára és kötelezettjére. Ez azt jelenti, hogy – ahogy ezt az A. Bonomi jelentés 66. pontja kimondja – a *lex fori* akkor is alkalmazandó a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásban, ha e jog hátrányosabb a jogosultra nézve, mint a saját szokásos tartózkodási helye szerinti jog. Az, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése nem ismer az e jegyzőkönyv 8. cikkének (5) bekezdéséhez hasonló megoldást, azzal magyarázható, hogy a *lex forinak* a tartás megítélésére irányadó jogként történő kijelölése ideiglenes jellegű.

51. Úgy vélem tehát, hogy a hágai jegyzőkönyv 8. cikke és 4. cikkének (3) bekezdése közötti, fent vázolt eltérés azt támasztja alá, hogy a *lex forinak* a jogosult kezdeményezésére a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt az utóbbi jogszabályhely alapján indított eljárásban történő alkalmazása nem jelenti azt, hogy ez a jog alkalmazandó a kötelezett kezdeményezésére indított későbbi eljárásokban is.

52. Jóllehet meglátásom szerint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendszertani elemzéséből fakadó következtetések egyértelműek, a következőkben összevetem e következtetéseket e rendelet 4. cikke (3) bekezdésének célkitűzésével.

9 Erre kérdésre a KP ügyre vonatkozó indítványomban is felhívtam a figyelmet (C-83/17, EU:C:2018:46, 23. lábjegyzet).

4. A lex forinak *a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése alapján történő alkalmazásához kötődő célkitűzés*

53. Az A. Bonomi jelentés 66. pontjában foglalt magyarázat fényében annak, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése a *lex fori* alkalmazását írja elő a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásokban az a legfőbb oka, hogy kívánatos elkerülni az olyan helyzeteket, amelyekben a tartási ügyet elbíráló hatóságnak idegen jogot kell alkalmaznia. Ez ugyanis időigényes lehet, és felesleges költségeket okozhat.[10]

54. Ezzel összefüggésben szeretném felhívni a figyelmet az eljárás bizonyos sajátosságára, amelynek alapján a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmét előterjesztette. Az alapeljárást a kötelezett kezdeményezte a tartás jogosultjával szemben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam bírósága (osztrák bíróság) előtt.

55. A nemzetközi magánjogi eljárásokban széles körben elfogadott megoldás, hogy a felperes az alpereshez bizonyos módon kötődő állam bírósága előtt indíthat eljárást. Ebben az esetben különösen az alperes szokásos tartózkodási helyéről lehet szó. E megoldás az *actor sequitur forum rei* elvét tükrözi.[11]

56. Némely esetben a joghatósági szabályok ezen elvtől eltérően rendelkeznek. Az eltérés azonban kivételes jellegű. Erre példa, amikor a 4/2009 rendelet a tartás jogosultja számára azt teszi lehetővé, hogy a kötelezettel szemben a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság előtt indítson eljárást. A 4/2009 rendeletben azonban nincs ehhez hasonló olyan rendelkezés, amely a kötelezett számára tenné lehetővé, hogy a jogosulttal szemben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai előtt indítson eljárást. Ez az eltérés abból a feltételezésből következik, hogy a tartás jogosultja a „gyengébb fél", akit a joghatóság szintjén kiegészítő védelemben kell részesíteni.

57. Ez azt jelenti, hogy a jelen ügyhöz hasonló körülmények között az alapeljárás olyan bíróság előtt folyik, amely a kötelezett által a jogosulttal szemben indított tartási ügyek elbírálására nem rendelkezik elsődleges joghatósággal. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésből azonban azt a következtetést vonhatom le, hogy az elsőfokú bíróság megállapította joghatóságának fennállását, mivel a jogosult úgy jelent meg előtte, hogy nem kifogásolta e bíróság joghatóságának hiányát. Annak lehetőségéről, hogy a tartással kapcsolatos ügy elbírálására elsődleges joghatósággal nem rendelkező bíróság a jogosult bíróság előtti megjelenésével joghatóságot szerez, a 4/2009 rendelet 5. cikke rendelkezik. E rendelkezésre egyébként hivatkozik is az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés.

58. Amennyiben a jelen ügyhöz hasonló körülmények között az alapügy vonatkozásában a jogosult vitatta volna az elsőfokú bíróság joghatóságát, e bíróság minden bizonnyal megállapította volna, hogy nem rendelkezik joghatósággal az ügy elbírálására. Ennek következtében a kötelezettnek a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bírósága (olasz bíróság) előtt kellett volna megindítania az eljárást. E bíróság számára a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga (osztrák jog) – amelynek alapulvételével a tartásról a 2014. október 10-i végzésben döntöttek –, nem minősülne *lex forinak*, hanem idegen jog lenne.

10 Lásd még: Walker L., Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, 83. o. Ez tehát a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében rögzítettektől eltérő megoldás. E rendelkezés szerint a *lex fori* másodrangú szerepet tölt be. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése szerint a *lex fori* csak abban az esetben alkalmazandó, ha a jogosult nem kaphat tartást a tartási kötelezettségre elsősorban alkalmazandó jog, azaz a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alapján. Ebben az esetben ezért nem az eljárás gyorsításáról és a költségek csökkentéséről van szó, hiszen egyébként is a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga az elsősorban alkalmazandó jog. Nyilvánvaló, hogy nem feltétlenül azon állam joga ez, ahol az adott ügyben eljáró hatóság székhelye található. Az ehhez hasonló esetekben főszabály szerint nem alkalmazandó a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése. Lásd: a KP ügyre vonatkozó indítványom (C-83/17, EU:C:2018:46, 48. és 49. pont).

11 Lazić, V., Procedural Justice for 'Weaker Parties' in Cross-Border Litigation under the EU Regulatory Scheme, Utrecht Law Review 2014, 10, kötet, 4, kiadás, 105. o., 38. lábjegyzet.

59. Azzal a kijelentéssel, hogy az osztrák bíróságok az alapeljárásban az osztrák jogot fogják alkalmazni, ezért nem indokolható az, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a *lex forinak* a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdésén alapuló, a jogosult kezdeményezésére indult eljárásban történő alkalmazása azzal jár, hogy e jogot kell alkalmazni a kötelezett által később indított eljárásban is.

60. Igaz ugyan, hogy az alapeljárás a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság (osztrák bíróság) előtt folyik, amely számára az a jog minősül *lex forinak*, amely alapján korábban a tartásról döntöttek.

61. Ehhez hasonló helyzet nem fordult volna elő, ha a tartásdíj összegének leszállítását a kötelezett e kérelem elbírálására elsősorban joghatósággal rendelkező bírságtól (a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságától) kérte volna. Az ehhez hasonló helyzetben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogát – amely egyben az a jog, amelynek alapján a 2014. október 10-i végzésben a tartásról döntöttek – e jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének alapjául szolgáló feltevés ellenére alkalmaznák. Nem minősülne ezért *lex forinak*.

62. Ezért – egyúttal a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének célkitűzése fényében – a *lex forinak* a jogosult kezdeményezésére a kötelezetett szokásos tartózkodási helye szerinti hatóság előtt e rendelkezés alapján indított eljárásban történő alkalmazása nem jelenti azt, hogy e jogot kellene alkalmazni a kötelezett által indított későbbi eljárásokban.

5. Különböző irányadó jogok alkalmazása a tartásdíj felemelésére és leszállítására irányuló eljárások keretében

63. Megértem a portugál kormány azon érvelését, hogy amennyiben igenlő választ adunk az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre, az olyan helyzetet teremthetne, amelyben az egymással párhuzamosan fennálló, a tartásdíj felemelésére, illetve leszállítására irányuló kérelmeket két különböző jogrend alapján bírálnánk el.

64. Ugyanakkor e tekintetben a Bizottság azon álláspontjával értek egyet, amely szerint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak rendszere feltételez egy ilyen lehetőséget. Jelen indítvány 42. pontjában egyébként jeleztem, hogy az alkalmazandó jogra vonatkozó, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikkén alapuló, az adott eljárás tekintetében történő kijelölésnek természetes velejárója, hogy a felek között folyó, következő eljárásokban különböző jogrendek jelenthetik a tartási kötelezettségre alkalmazandó jogot.

65. Úgy vélem ezért, hogy amiatt, hogy különböző jogrendeket kell alkalmazni az ugyanazon tartási kötelezettségre vonatkozó következő eljárásokban, nem kell lemondani a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének azon rendszertani és teleologikus értelmezéséről, amely szerint a *lex forinak* a jogosult által a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti hatóság előtt indított eljárásban történő alkalmazásához kötődő jogkövetkezményei nem terjednek túl ezen az eljáráson.

66. A fentiekre tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre a következő választ adja: a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tartás megállapítására vonatkozó kereseti kérelemnek az eljáró bíróság joga alapján, a jogosult kezdeményezésére a kötelezettel szemben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásban történő elbírálása nem jár azzal a jogkövetkezménnyel, hogy a kötelezett által a jogosulttal szemben, a tartásdíj leszállítása érdekében indított későbbi eljárásban ezen állam jogát kell alkalmazni.

B. A második kérdésről

67. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést arra az esetre fogalmazták meg, ha a Bíróság azt állapítaná meg, hogy az alapeljáráshoz hasonló körülmények között a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alkalmazásának nem elegendő feltétele az a tény, hogy a tartásról korábban e jog alapján döntöttek. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy az a körülmény, hogy a jogosult megjelenik azon hatóság előtt, amely tartási ügyben főszabály szerint nem rendelkezik joghatósággal, azt jelenti-e, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének értelmében a „kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához fordul". Ez azt jelentené, hogy a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alkalmazandó az alapeljárásban az ügyben eljáró bíróság jogaként.

68. A kérdést előterjesztő bíróság ebben az összefüggésben rámutat, hogy a jogosult vitathatja a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságának joghatóságát, ha a kötelezett e hatósághoz fordul a tartásra vonatkozó kereseti kérelmével.[12] A kérdést előterjesztő bíróság ezért azt mérlegeli, hogy az a jogosult, aki anélkül jelenik meg a bíróság előtt, hogy vitatná annak joghatóságát, tekinthető-e úgy, mint aki valójában a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdése értelmében véve „a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához fordul".

69. A. Mölk és a Bizottság azt javasolja, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre adjanak nemleges választ. A portugál kormány ezzel szemben úgy véli, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre javasolt válaszuk meghatározza a második kérdésre adandó válaszukat.

70. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés megválaszolása érdekében a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését oly módon kell értelmezni, hogy abból megállapítható legyen, hogy alkalmazandó-e az alapeljárásban e rendelkezés.

1. A lex forinak *a kötelezett kezdeményezésére indított eljárásokban történő alkalmazása a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének szó szerinti értelmezése és e jegyzőkönyv rendszertani értelmezése fényében*

71. Emlékeztetőül, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése a tartási kötelezettségek szűk csoportjára és csupán meghatározott eljárásjogi helyzetben alkalmazandó. E rendelkezés többek között a szülő gyermekével szemben fennálló tartási kötelezettségére vonatkozik (a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja). E rendelkezést azonban nem alkalmazzák a szülő gyermekével szemben fennálló tartási kötelezettségére vonatkozó valamennyi eljárásban. E rendelkezés kizárólag akkor alkalmazandó, ha „a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságához fordult".

72. Nincs kétségem afelől, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése kivételes jellegű rendelkezés. E rendelkezést bizonyosan nem szabad tágan értelmezni. Semmi nem utal arra, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését akkor is alkalmazni kellene, ha a kötelezett indít eljárást a saját szokásos tartózkodási helye szerinti hatóság előtt. Ez azt jelentené, hogy valamennyi, a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti hatóság által folytatott eljárásban e rendelkezést alkalmaznák.

12 Lásd még a jelen indítvány 54–58. pontját.

73. Ezenfelül a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése bizonyos eljárási körülmények együttes fennállására utaló megfogalmazással jelöli ki saját alkalmazási területét. Itt arról az esetről van szó, amikor a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságához fordul. Nem találok azonban hasonló megfogalmazást például a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében vagy (4) bekezdésében.

74. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv alkotói tehát azáltal, hogy e jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének alkalmazhatóságát bizonyos eljárási körülmények együttes fennállásához kötötték, olyan konkrét szövegezést adtak e rendelkezésnek, amely egyértelműen megkülönbözteti a jegyzőkönyv 4. cikkének egyéb szerkezeti egységeitől. Álláspontom szerint a 4. cikk (3) bekezdése – kivételes jellegére tekintettel – nem értelmezhető tágan; vagyis olyan értelemben, amely szerint a kötelezett által indított eljárásban is e rendelkezés alkalmazandó. Az ettől eltérő álláspont némely esetben a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének alkalmazását eredményezhetné olyan eljárásokban is, amelyekben e jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését kell alkalmazni.

75. Úgy vélem ezért, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének szó szerinti értelmezése és e jegyzőkönyv rendszertani értelmezése egyértelműen kizárja a *lex forinak* a kötelezett által a jogosulttal szemben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásokban történő alkalmazhatóságát.

2. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének a kötelezett kezdeményezésére indított eljárásokban történő alkalmazása e rendelkezés célkitűzése fényében

76. Igaz, hogy kötődnek bizonyos előnyök a *lex forinak* a kötelezett által a saját szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásban történő alkalmazásához. Némely esetben az ehhez hasonló megoldás az eljárás gyorsabb lefolytatását eredményezhetné és korlátozhatná az abból fakadó költségeket, hogy a tartást elbíráló bíróságnak idegen jog tartalmát kell megállapítania.

77. Mindazonáltal az a tény, hogy a jogosult megjelenik a bíróság előtt és nem vitatja annak joghatóságát, nem jelenti azt, hogy a jogosult egyet is ért a meghatározott irányadó jog alkalmazásával. Egyes esetekben a jogosult érdekében állhat, hogy az ügyet a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság bírálja el. Ugyanezen szempontok mellett sem feltétlenül érdeke azonban az a jogosultnak, hogy az ügyet a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga alapján bírálják el.

78. Az A. Bonomi jelentés 114. pontjában foglalt magyarázat is azon álláspont ellen szól, amely szerint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését kell alkalmazni az olyan bíróság eljárásában, amelynek joghatósága a jogosult bíróság előtti megjelenésén alapul.

79. E jelentés egyrészt rámutat arra, hogy a *lex forinak* mint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke alapján az adott eljárás tekintetében irányadó jognak a kijelölésére vonatkozó lehetőség nem bír jelentőséggel az (e jegyzőkönyv 4. cikkének (1) bekezdésében felsorolt kategóriák egyikébe tartozó) jogosult kezdeményezésére a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatóságai előtt indított eljárások tekintetében. Abban az esetben, ha a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságához fordul, a *lex fori* mint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdés alapján a tartási kötelezettségre irányadó jog nyer alkalmazást. Másrészt a jogosult és a kötelezett a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke alapján kijelölheti a *lex forit* mint az adott eljárás tekintetében irányadó jogot abban az esetben, ha a kötelezett az, aki a tartással összefüggő kérelmet a saját szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt terjeszti elő, feltéve, hogy e hatóság joghatósággal rendelkezik az adott ügy elbírálására.

80. A jelen indítvány 57. pontjában már rámutattam, hogy a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága – különösen a jogosult bíróság előtti megjelenésének következtében – megszerezheti a joghatóságot a kötelezett által indított eljárás lefolytatására. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésben említett körülményekről van itt tehát szó.

81. Az A. Bonomi jelentés 114. pontjában foglalt magyarázat alapján az alapeljárásban részt vevő felek a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke alapján kijelölhetnék a *lex forit* mint az adott eljárás tekintetében irányadó jogot. Ez azt jelenti, hogy ebben az eljárásban nem alkalmazandó e jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése. Ellenkező esetben a *lex forit* nem jelölhetnék ki az adott eljárás tekintetében, mivel e jog már a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése alapján alkalmazandó jognak minősülne.

82. Összefoglalva nem találtam olyan, a teleologikus értelmezésen alapuló meggyőző érvet, amely a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (3) bekezdésének szó szerinti és rendszertani értelmezéséből fakadó következtetésektől eltérő megoldást támasztaná alá. Álláspontom szerint ezért nincs megfelelően alátámasztva az az állítás, hogy a jogosult pusztán azáltal kezdeményezte az eljárást, hogy megjelent a bíróság előtt és nem kifogásolta az eljárást folytató bíróság joghatóságát.

83. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság e kérdést a következőképpen válaszolja meg: a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés – annak ellenére, hogy a jogosultnak a bíróság előtti megjelenésével e bíróság a 4/2009 rendelet 5. cikke alapján joghatóságot szerez ezen eljárás lefolytatására – nem alkalmazandó abban az esetben, ha a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt a kötelezett által indított eljárásban jelenik meg.

VI. Végkövetkeztetések

84. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

1) A 2009. november 30-i 2009/941/EK tanácsi határozat mellékletét képező, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tartás megállapítására vonatkozó kereseti kérelemnek az eljáró bíróság joga alapján, a jogosult kezdeményezésére a kötelezettel szemben a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt indított eljárásban történő elbírálása nem jár azzal a jogkövetkezménnyel, hogy a kötelezett által a jogosulttal szemben, a tartásdíj leszállítása érdekében indított későbbi eljárásban ezen állam jogát kell alkalmazni.

2) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés – annak ellenére, hogy a jogosultnak a bíróság előtti megjelenésével e bíróság a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet 5. cikke alapján joghatóságot szerez ezen eljárás lefolytatására – nem alkalmazandó abban az esetben, ha a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam hatósága előtt a kötelezett által indított eljárásban jelenik meg.